

Calluna

29(3) 2012

Calluna

Utgiven i samarbete mellan
VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING och
BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG
Redaktör: Sanna Fant

ÅRG. 29 2012 NR 3
ISSN 2000-2335

VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING

Plusgiro: 482 38 80-2 **Årsavgift:** 100 kr

Adress: Biologiska museet
4:e Villagatan 6 504 53 Borås

Hemsida: <http://www.vbf-botanik.org>

STYRELSE:

Ordf: Anders Bohlin
Halltorpsgatan 14 461 41 Trollhättan
0520-35040 anders.bohlin@telia.com

V ordf: Gösta Börjeson
Dammgatan 10 566 32 Habo
036-40611 gosta.borjeson@telia.com

Sekr: Karin Kjellberg
Stenum Västtomten 532 94 Skara
0511-61007 kjellberg.karin@telia.com

Kassör: Olof Janson
Kårtorp 1 533 97 Götene
0511-53026, 53016

Övriga: Ulla-Britt Andersson
Tingvallavägen 3 461 32 Trollhättan
0520-10798 0708958625@euromail.se

Anders Bertilsson
Bäcksholm 565 91 Mullsjö
0392-23015 bertilsson.gravsjo@telia.com

Michael Johansson
Bodagatan 27 507 42 Borås
0704-552247 0704552247@bredband.net

Peter Laudon
Ryttaregårdsv. 14 532 73 Varnhem
0511-60586 peterlaudon@telia.com

Erik Ljungstrand
Järkholmsvägen, pl 614 436 56 Hovås
0708-559628

Enar Sahlin
Box 3 438 05 Hindås
0301-10848 enar.sahlin@tele2.se

Lennart Sundh, SUNDH MILJÖ
Odengatan 24 52143 Falköping
0515-14009, 0709-667959 hem: 0515-16759
sundh.miljo@telia.com

Rapportmottagare: Lennart Sundh
Floraväktarsamordnare: Enar Sahlin
Exkursjonskommitté: Anders Bertilsson
Erik Ljungstrand

BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG

Plusgiro: 52 41 55-9 **Årsavgift:** 100 kr

Adress: Botanhuset
Box 461 405 30 Göteborg

Hemsida: <http://www.bfifg.se>

E-post:

STYRELSE:

Ordf: Aimon Niklasson
Trolltjärn 18 436 40 Askim
031-261378 / 0736-254461
aimon@bahnhof.se

V ordf: Enar Sahlin (se vänsterspalten)
Sekr: Erik Ljungstrand (se vänsterspalten)

V sekr: Kenneth Bergerson
Karduansmakaregatan 26 415 07 Göteborg
031-266637 / 0707-872415
kennethbergerson@gmail.com

Kassör: Sören Svensson
Båtsman Gräs g. 11 422 57 Hisings Backa
031-523865 / 0703-222403
soren.svensson@mbox303.tele2.se

Övriga: Ragnhild Crawford
Önneröd 150 442 72 Kärna
0303-226123 / 0730-228517
ragnhild.neil.crawford@gmail.com

Maj Fagerberg
Dalgångsgatan 25 431 39 Mölndal
031-825126 / 0708-471112
maj@fagerberg.org

Claes Gustafsson
Storesandsvägen 7 430 82 Donsö
031-973861 / 0703-210641
claes.gustafsson@bioenv.gu.se

Mari Källersjö
Carl Skottsbergs Gata 22 A 413 19 Göteborg
031-3206798 / 0703-613988
mari.kallersjo@vgrregion.se

Staffan Wall
Gibraltargatan 44 412 58 Göteborg
031-160560 / 0766-346240
wall@chem.gu.se

Floraväktarsamordnare: Enar Sahlin
Exkursjonskommitté: Erik Ljungstrand, Eva Andersson

Kenneth Bergerson, Kristoffer Hahn

Varför blir man botanist?

Aimon Niklasson

Trolltjärn 18, 436 40 Askim, aimon@bahnhof.se

En dag i kafferummet på jobbet hörde jag en kvinnlig kollega säga att ”det är en gåva att kunna njuta av naturen”, och först tänkte jag: vad menar hon?

Detta fick mig att tänka på en liten trevlig artikel i *Field Bryology*, som utges av motsvarigheten till Mossornas Vänner i Sverige, men med en ovanligt elegant utformad layout med fina bilder och trevligt skrivna texter, där Mark Lawley skrivit om psykologiska aspekter på varför vissa personer hittar nya spännande arter av mossor, men som väl är oberoende av vad man egentligen försöker finna här i livet... (*Field Bryology*, juni 2011)

Jag vet inte om jag någonsin träffat på normalbegåvade barn som inte är nyfikna, ofta i kombination med viss samlartendens, innan de ännu börjat skolan. Sedan händer något som nog inte bara är hormonellt.

Kanske är det så att sedan vi människor nu helt bor i tätorter (ca 90%), så bodde för två generationer sedan lika många på landsbygden med allt vad det betyder i kontakten med natur, som man så att säga har en relation till och måste förhålla sig till.

Vi i gruppen ”barn från krigets slut” bildade en stor grupp fältbiologer som fyllde även de akademiska katedrarna, (de flesta av oss blev förstås amatörer) men sen kom TV i varje hem och datorerna som dels isolerade oss som

individer och dessutom tog så mycket av vår uppmärksamhet i form av kunskapsbefriad information och tid att orken och lusten till annat inte räckte till.

Härom veckan stod jag vid Svenneby gamla kyrka och försökte lära mig några av de omkring 70 lavar som växer där och som så fint beskrivits på Leif och Anita Stridvalls hemsida. Plötsligt dök det upp ett par som undrade om jag också var geo-cachare? Jag berättade lite och visade några lavar och min gps-mottagare; de hittade sin gömda burk med listan att skriva sina namn på och försvann! Jag hittade många lavar och fick med en hel del bilder att lära från och jämföra med Stridvalls hemsida!

Egentligen är ju vårt floravårdsarbete just flora-caching även om vi aldrig ”marknadsfört” det så, men kanske kan man locka yngre personer med hjälp av tekniken att upptäcka att de kanske har gåvan att också njuta av naturen!

Vi kanske ser det som alltför självklart, men om var och en hittar en person till som inte upptäckt sin gåva så har vi plötsligt blivit dubbelt så många som tillsammans kan glädja oss åt den vilda naturen och återfå ett spännande förhållande till den... Det sägs att det brukar hoppa över en generation... Så det är dags nu!

Aimon Niklasson
Ordförande i BFiG

Botaniska Föreningen i Göteborg

Program för perioden september 2012 - februari 2013

Torsdag 27 september, kl. 19: Bohuslänska björnbär. *Tore Mattsson* har sedan några år specialinventerat björnbärsfloran i mellersta Bohuslän, delvis med stöd ur Föreningens fonder. Vi får en översikt över björnbären i Bohuslän (och Göteborgsområdet), totalt ett trettiotal arter, varav några har upptäckts av Tore. Han är också involverad i ett forskningsprojekt vid Lunds Universitet, som med genetiska metoder försöker bringa mer klarhet i systematiken inom den "besvärliga" krypbjörnbärsgruppen. Vi kommer att få veta mera om detta projekt, och om de resultat man hittills fått fram, men ännu återstår mycket att reda ut.

Onsdag 24 oktober: Föreningen Botaniskas Vänners årliga "Carl Skottsbergs-föreläsning".

Torsdag 25 oktober, kl. 19: Växter jag mött. Alla medlemmar i BFiG är denna afton varmt välkomna att dela med sig av årets fynd och botaniska upplevelser från när och fjärran. Du kan ta med dig digitalfoton, dior eller pappersbilder, herbarieark eller konvolut och visa dem för oss. Du kan berätta om goda minnen, framföra allmänna funderingar eller delge tips på intressanta utflyktsmål. Anmäl dig gärna till sekreteraren (0708-559628) några dagar i förväg, så att han kan planera kvällens uppläggning på bästa sätt. För dig som planerar att visa digitala bilder gäller att dessa bör föreligga i "rent" JPEG-format, vara tvåsiffrigt nummerade ("01.jpg", "02.jpg" o.s.v.), ej större än 3 MB, samt lämnas in till sekreteraren (helst på ett USB-minne) senast tisdag 23 oktober, för att kontrollera att allt fungerar.

Onsdag 7 november, kl. 19: Bestämningkväll. *Erik Ljungstrand* hjälper till att bestämma nordiska kärll- och sträfväxter som ni inte lyckats namnge eller känt er osäkra på, samt presenterar den viktigaste bestämmningslitteraturen avseende dessa. Vilka karaktärer är goda? Vilka är mindre bra? Tag med er de belägg eller fotografier som ni undrat över, eller lyssna bara och lär. Samling vid entrén.

Torsdag 29 november, kl. 19: Turkiska växtresor. Under en lång följd av år har *Ingemar Jonasson* företagit elva botaniska resor till Turkiet. Vi får denna kväll ta del av ett urval av hans bästa bilder och intryck från dessa resor, men vi får även veta mera om landets natur och utseende i största allmänhet. Ingemar avser därtill att berätta om Anatoliens många och ganska okända historiska minnesmärken samt förmedla goda "restips" till dem som funderar på att besöka Turkiet.

Denna afton hoppas vi kunna avsluta med en eftersits till självkostnadspris, arrangerad av vår festkommittéledamot *Maj Fagerberg*. **OBS!** Obligatorisk föranmälan till sekreteraren (0708-559628) senast måndag 26 november. Har du anmält dig, men sedan drabbats av förhinder, måste du höra av dig och lämna återbud!

Torsdag 13 december, kl. 19: Pehr Osbeck och floran i Laholms prosteri. Vår hedersledamot *Åslög Dahl* talar om sitt "projekt" med att utge en kommenterad utgåva av en handskrift om floran i sydligaste Halland, sammanskriven av Linné-lärjungen Pehr Osbeck (1723–1805), som var kontraktsprost i Växtorp i slutet av 1700-talet. Osbeck var en synnerligen flitig upptecknare av både växt- och djurliv inom sitt kontrakt, varför hans noteringar ger oss stora möjligheter till intressanta jämförelser med nutidens landskap, flora och fauna, även om hans eget syfte med skriften snarare bör ha varit att undervisa befolkningen i södra Halland om vilka lokala resurser de hade tillgång till, och hur de skulle bruka dem på bästa sätt.

Torsdag 31 januari, kl. 19: Sköldlavarna i Sverige. Vår hedersledamot *Lars Arvidsson* berättar om lavfamiljen sköldlavar *Parmeliaceae* (s.latiss.), som huvudsakligen omfattar medelstora busk- och bladlavar. Vi kommer att få veta mer om de "omstuvningar" som gjorts i familjens och dess ingående släktens avgränsningar, men även mer om ett antal intressanta fynd av för Sverige nya arter inom lavfamiljen som har skett under senare tid, vissa av dem (men visst inte alla) på importerade prydnadsträd, med vilka lavarna i fråga torde ha inkommit till vårt land.

Torsdag 28 februari, kl. 19: Nya Zeelands natur. Från andra sidan av jordklotet visar *Anita Stridvall* bilder och berättar om den endemiska floran och faunan på denna så isolerade ögrupp. Vi får även höra om människans inverkan på naturen där, både direkt genom utrotning av arter, men särskilt indirekt genom införande av ett stort antal främmande växter och djur, av vilka många ställer till med stora problem. Även landskapet är mycket variationsrikt med bl.a. vulkaner och varma källor på Nordön, medan delar av Sydön uppvisar ett vilt fjordlandskap med snöklädda berg och mäktiga glaciärer.

LOKAL för våra föredrag är, om inget annat anges, Botanhusets (f.d. Botaniska institutionens) föreläsningssal på Carl Skottsbergs gata 22B i Göteborg.

Tyvärr kan vi inte ställa upp husets entrédörr i samband med mötena, men någon medlem kommer att finnas i närheten av dörren för att släppa in dem som kommer i tid. Om du skulle råka bli försenad till ett föredrag kan du knacka på föreläsningssalens bakre fönster (gå uppför backen till vänster från entrén och runt hörnet), så kommer det någon inom kort och öppnar för dig.

ALLA är välkomna till ovanstående föredrag, som arrangeras av Botaniska Föreningen i Göteborg, även de som (ännu) endast är medlemmar i Västergötlands Botaniska Förening, liksom intresserade vänner och bekanta till medlemmarna i de båda föreningarna.

FONDMEDELSANSÖKNINGAR FÖR ÅR 2013. Alla medlemmar i BFiG kan ansöka om penningmedel ur "Harald Fries' och äldre medlemmars fond" för "Botaniska undersökningar, främst avseende Västsveriges flora". Ansökan skall senast den 31 december 2012 ha inkommit till:

Botaniska Föreningen i Göteborg
 Box 461
 405 30 Göteborg

Ansökan skall innehålla en kortfattad beskrivning av projektet jämte en beräkning avseende dess sannolika kostnader; för de projekt som tidigare har beviljats medel skall dessutom en redogörelse för hur dessa använts bifogas.

Botaniska Föreningen i Göteborg och Västergötlands Botaniska Förening

Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2012 (del 2)

För exkursionerna gäller följande:

- Deltagande i exkursioner bör anmälas, om ej annat anges, till Erik Ljungstrand (0708-559628). Uppge vilken exkursion, namn, telefonnummer och eventuell tillgång till bil. Om du inte anmält dig minskar möjligheten att få plats i bil för vidare transport. Bilburna bör *alltid* anmäla sig – för planeringens skull, samt om möjligt infinna sig vid den första samlingsplatsen (om flera). Endast de som har anmält sig kan informeras om sena ändringar i programmet eller i det fall exkursionen skulle ställas in. Anmäl dig helst inte mer än en vecka i förväg – det blir så svårt att hålla reda på.
- Fältklädsel, inklusive stövlar, rekommenderas (om ej annat anges). Glöm ej luppen!
- Tag med matsäck (även på kvällsexkursionerna, om du så önskar).
- Samlingstiderna avser tid för avfärd, så var på plats i god tid innan.
- Samåk i största möjliga utsträckning. På många lokaler är parkeringsmöjligheterna starkt begränsade. Åk gärna kollektivt där så är möjligt.
- Ersättningen till bilägaren är 18 kr per mil, vilken insamlas bland medföljande passagerare, om ej annat överenskommit.
- Eventuella frågor ställs till Eva Andersson (031-583141), Kenneth Bergerson (031-266637), Kristoffer Hahn (0762-157500), Erik Ljungstrand (telefon ovan!), Anders Bertilsson (0392-23015) eller direkt till exkursionsledarna.

Lördag 29 september: Den återkommande ruderatexkursionen i **Göteborgstrakten** med *Erik Ljungstrand*. Vi hoppas även detta år kunna visa ett antal lokaler med så rik och varierande ruderatflora som möjligt. Ingen närmare beskrivning av vilka platser vi kommer att besöka är möjlig att ge ännu; detta avgörs inte förrän kvällen innan exkursionen. Samling utanför Botanhuset kl. 9:00 (men kom i god tid!). Anmälan senast 27 september (men gärna tidigare).

För planeringen av ruderatexkursionen uppmanas alla medlemmar, som finner någon intressant lokal med mer eller mindre underliga ruderatväxter, att meddela detta till Erik Ljungstrand.

Söndag 21 oktober: Mossexkursion till **Ranebo lund** i Svartedalen ledd av *Peter Carlsson*. Förutom den rika kärlväxtfloran påträffas här även ett flertal intressanta mossor, såsom stor bandmossa *Metzgeria conjugata* och kalkäppelmossa *Plagiopus oederianus*. Ca 2 km vandring, delvis i ganska brant terräng. Samling vid Botanhuset kl. 9:00 och vid Kode pendelparkering (intill motorvägen) kl. 10:00. Tag med lupp! Anmälan senast 19 oktober.

Lördag 27 oktober: Det blir en annorlunda svampexkursion i år, till **Skaraborgs jordstjärnor**, under ledning av *Olof Janson*, *Kurt-Anders Johansson* och *Rolf-Göran Carlsson*. Vi besöker Forshems kalkbarrskog, Kinnekulle, Lugnåsberget och Valle härads "sjödistrikt" och hoppas få se åtminstone åtta olika jordstjärnor i deras vackraste uppenbarelsform. Ca 2 km vandring i mest lättgången terräng. Samling vid Botanhuset kl. 7:45 och vid Forshems kyrka kl. 10:00. Samarrangemang med Göteborgs Svampklubb. Anmälan senast 25 oktober.

Tisdag 12 februari 2013: Även denna vinter blir det en "inkursion" till **Växthuset** i Botaniska Trädgården med före växthuschefen *Magnus Neuendorf*. Om du längtat efter att få se "något grönt" under den mörka vintern är detta rätt tillfälle. Ett flertal exotiska växter från varmare länder bör blomma som bäst. Samling vid växthusentrén kl. 18:00. Fältklädsel behövs ej. Anmälan senast 11 februari.

Tryckning av ny matrikel

Styrelserna i Botaniska Föreningen i Göteborg och Västergötlands Botaniska Förening har beslutat om tryckning av en ny, gemensam matrikel.

Efter att ett samarbete mellan våra föreningar inleddes 2005 så har två matriklar getts ut med båda föreningarnas medlemmar, nämligen åren 2006 och 2009. Nu är det alltså dags igen för en ny matrikel! Tanken är att göra på samma sätt som förra gången. Det innebär att matrikeln kommer att tryckas som ett extranummer av Calluna = nr. 5 och att Calluna nr. 4 och 5 kommer att distribueras tillsammans i slutet av året. För att få så aktuella uppgifter som möjligt ombeds medlemmarna att meddela om man nyligen har ändrat namn, adress, telefonnummer (fast och/eller mobilt) samt e-postadress till Sören Svensson, antingen till tel. 031-523865 eller till e-postadress soren.svensson@mbox303.tele2.se.

Rapport från en glad amatör

Börje Bager

Lerdala Skottagården 2, 540 17 Lerdala, skottagarden@hotmail.com

Omslaget på detta nummer av Calluna är ett foto av berberissnyltrot (*Orobanchelucorum*) taget vid Sotaliden på Nordbillingen i senare delen av juli i år. Sotaliden är ju väl känd av botanister och andra naturvänner för vacker belägenhet på norra delen av Nordbillingen med stor artrikedom baserat på genomvattning av två smärre bäckar och med vittringen från platåbergets kalklager som näring. Boende i Lerdala har jag nära till att ta del av Sotalidens mångfald.

Denna dagen hade jag orkidéer i sinnet och hittade förstas brudsporre överallt, tvåblad, ängsnycklar och skogsknipprot talrikt. Här finns också kärrknipprot och flugblomster. När jag gick i övre delen av Sotaliden lyste det till i det ganska höga gräset vid foten av en stor buske.

En växt i tre exemplar med raka stänglar i gulbrun färg ca 25 cm höga med kraftig stam följd av ett långt ax med flera rader av blommor i form av omvända horn. I toppen en rosett av blommor.

I sin karaktär gav den en association till tallört med sin klorofyllfattigdom. För mig var detta en alldeles okänd växt men intuitionen sa mig att den kunde vara ovanlig och förtjänade att få ett namn. Tillkallade kunniga botanister observerade genast att busken var en berberis och att växten var berberissnyltrot.

De kände också till att den tidigare ej påträffats som vildväxande i Sverige utan endast finns i några botaniska trädgårdar. Under veckorna som gått har ytterligare experter besökt växtplatsen och noggrannare examinerat med samma slutresultat. Det känns glädjande att Västergötland fått en ny unik växt att ta upp i sin flora och för mig också glädjande att som amatör ha fått medverka till detta.

De kunniga botanisterna var Kurt-Anders Johansson bl.a. också ordförande i Skövde Naturskyddsförening och dagen därpå Olof Janson välkänd inom arbetet med Västergötlands flora.

Börje Bager

Berberissnyltrot
Foto: Börje Bager

De vilda blommornas dag vid Nolgården i Näs

Sanna Fant

Friggeråker Lilla Trampet, 521 94 Falköping, sannafant87@hotmail.com

Den 17:e juni i år var det många som var ute på botanisk vandring då det var ”De vilda blommornas dag”.

Jag tog en tur till Stipakullarna, belägna vid Nolgården i Näs nära Falköping. Där Naturskyddsföreningen

höll i aktiviteterna.

Nolgården i Näs’ socken är ett naturreservat bestående av flera moränåsar med stäppartad torrängsflora. Reservatet är mest känt för de sällsynta arterna fjädergräs (*Stipa pennata*) och drakblomma (*Dracocephalum ruyschiana*) som är typiska för stäppartade torrängar.

Vi såg även två andra rödlistade arter: trollsmultron (*Drymocallis rupestris*) och backklöver (*Trifolium montanum*). Rikliga mängder av rödkämpar (*Plantago media*), tjärblomster (*Viscaria vulgaris*) och solvända (*Helianthemum nummularium*) blommade på några av åsarna. Darrgräs (*Briza media*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), getrams (*Polygonatum odoratum*) och färgmåra (*Asperula tinctoria*) är ytterligare några. Det blev många vackra foton från den här dagen, även om fjädergräset ännu inte hade börjat blomma och vinden gjorde fotokonsten än svårare.

Sanna Fant

Tillägg nr 2 till Västergötlands hökfibblor 2009 – 2011.

Anders Bertilsson

Gravsjö, Bäcksholm 565 91 Mullsjö, bertilsson.gravsjo@telia.com

Under de två år som gått sedan det förra tillägget till Västergötlands hökfibblor har det inte blivit så många nya fynd av skogsfibblor. Det beror mest på att jag inte rest omkring i områden lämpliga för dessa arter. Endast en resa före midsommar 2010 ägnades framför allt åt skogsfibblor då den gick över Nordbillingen och Kinnekulle till Forshems rika skogar. Dessutom har jag gjort några kortare utflykter i mina hemtrakter där skogsfibblor noterats. På de resor jag gjort i västra delen av landskapet från Lerum till Hålanda och i södra delen från Tranemo till Skene samt på Falbygden har inte en enda skogs- eller krattfibbla samlats.

De senaste åren har jag också fortsatt att åka runt i Småland och Östergötland och där har jag tillsammans med Tommy Nilsson (TN nedan) gjort en del intressanta återfynd av ovanliga arter. Alla mina fynd är nu rapporterade till Artportalen. Intressanta fynd av hökfibblor som gjorts av Kenneth Hansson (förkortat till KH) i Kinnatrakten och av Kjell Eriksson (förkortat till KE) i Boråstrakten har även redovisats nedan.

I Calluna 20 nr 2 och 3 (Tyler 2003) har utbredningen av arterna angivits i topografiska kartblad (2,5 mils rutor). De kallas rutor nedan. Belägg som fyllt nya rutor har redovisats nedan.

Hieracium sect. Hieracium – skogsfibblor

Hieracium canipes – vargfibbla

Ytterligare ett par lokaler har tillkommit, men inga nya rutor.

Hieracium integratum – äggfibbla

En ny lokal för denna tämligen sällsynta fibbla har tillkommit: **Götene Österplana**, Björneberg. 6498595, 1362465. ABe och TN 19/6 2010. Det ger en ny ruta (Kinnekulle 8DNV).

Hieracium oistophyllum – trollfibbla

Tre nya fynd på Nordbillings östsidan av denna art som förekommer mest i östra Skaraborg. Trollfibblan är rödlistad (nära hotad NT).

Hieracium pellucidum – granfibbla

Jag har endast ett nytt fynd i *Habo* socken av denna vanliga art. Ett fynd har resulterat i en ny ruta: 6BNO (*Björketorp*, Mörtsjöes). KE 2010.

Hieracium persimile - flikfibbla

Några nya fynd i Mullsjötrakten, där denna fibbla är en de vanligaste i sektionen.

Hieracium philanthrax – fläckig trollfibbla

Ytterligare två fynd av denna nordliga fibbla har gjorts i *Forshems* socken.

Hieracium sparsidens – spretfibbla

Denna art är hotad (VU, sårbar) och i landskapet ganska sällsynt. Den har hittats på en ny lokal: **Mullsjö, Sandhem**, Hjortåsen. 6429510, 1383560. ABe 18/6 2010.

Hieracium stenstroemii – stenströmsfibbla

Arten var inte ovanlig förr tiden, nu verkar den ha minskat sin utbredning och nedanstående fynd är det andra i modern tid: **Tidaholm, Härja**, Grimmostorp. 6440720, 1390360. ABe 9/6 2011.

Hieracium sect. Vulgata – hagfibblor

Det har blivit betydligt fler nya belägg tagna av hagfibblor, då de flesta arterna inte har några krav på rikare miljöer.

Hieracium acroleucum – randfibbla.

Jag har hittat arten på Kinnekulle och i Forshem. Den är ganska vanlig i norra delen av landskapet. I söder är den sällsynt och ett intressant fynd har gjorts i: **Borås, Toarp**, Rydal. 6401410, 1335780. KE 2010.

Hieracium almquistianum – violfibbla.

Ganska vanlig fibbla i större delen av landskapet. Ett nytt fynd av mig, fyra av KE och ett av KH har resulterat i en ny ruta: 6CSV.

Hieracium anfractum – tandfibbla

Ett nytt fynd. **Mark, Öxabäck**, Stora Backa. 6368100, 1322040. ABe 12/7 2011. Denna fibbla är troligen inte ovanlig i södra Västergötland och fyndet fyller ut rutan 6CSV.

Hieracium atronitens – glansfibbla

Ett nytt fynd. **Mullsjö, Sandhem**, Pinnahemmets slätteräng. 6430020, 1387620. ABe 14/7 2011.

Hieracium chlorodes – narrklibbfibbla

Ett intressant fynd denna ganska sällsynta fibbla missades av mig i det förra tillägget. Arten är rödlistad (nära hotad NT). Fyndet gjordes i: **Borås, Kinnarumma**, Rydboholms kyrka. 6395760, 1326130. KE 5/7 2003.

Hieracium cruentifolium – blodfibbla

Det verkar som denna fibbla är vanlig i södra delen av landskapet vilket två nya insamlingar av mig samt en av KE visar.

Hieracium diaphanoides – klibbfibbla

Sex nya lokaler har det blivit av denna vanliga art. En ny ruta 8DNV (Ova) har blivit utfylld.

Hieracium lepidotum – gnejsfibbla

Flera nyfynd har gjorts både av mig, Kjell Eriksson och Kenneth Hansson av denna i Västsverige vanliga fibbla i bergskärningar och på tallmoar.

Hieracium lepidulum – rödbetsfibbla

Fyra nya belägg har tagits denna hagfibbla, varav ett par borde redovisats tidigare. **Mark, Öxabäck**, Brokvarn 63679, 13185 (ny ruta 6CSV). 23/6 2003. **Borås, Toarp**, Ramna 6398300, 1334760 och Tokarp 6400490, 1333790. Båda KE 23/6 2010. **Falköping, Gökhem**, Gategården 6454560, 1359930. ABe 15/7 2009.

Hieracium megavulgatum – stor hagfibbla

Ett belägg taget av, vad som jag trodde, en styvfibbla, blev av Tyler ombestämt till denna art. Arten är troligen sällsynt och minskande varför den är rödlistad (nära hotad (NT)). Fyndet är det första i modern tid utanför Göteborgsområdet i landskapet: **Mark, Öxnevalla**, Ljungvik. 6368320, 1307350. 12/7 2011. ABe. Ny ruta: 6CSV.

Hieracium neopinnatifidum – pinnfibbla

Åtskilliga nya fynd har gjorts av denna vanliga fibbla. Den har inte heller samlats på alla lokaler jag sett den. En ny ruta 6CSV (Öxabäck).

Hieracium ornatum – smyckefibbla

Ett nyfynd av denna i landskapet sällsynta och rödlistade art (nära hotad NT): **Ale, Kilanda**, vid vägskälet N om kyrkan. 6429580, 1287690. 2/7 2010. ABe. Ny ruta: 7BNO.

Hieracium punctillaticeps – bred guldkornsfibbla

Ett nyfynd av denna ganska vanliga art har gjorts av KE i Toarp.

Hieracium rhomboides (Stenstr.) Johanss. – rombfibbla

Ny för Västergötland och troligen det enda moderna fyndet i landet av denna sällsynta fibbla. Rombfibbla är en hotad art (VU, sårbar). Belägget är bestämt av T. Tyler. Här följer en beskrivning av arten citerad från Tyler (2006). *Blad*: gröna, ibland violettanlupna, jämnt håriga. *Stjälkblad*: 1-2, föga stjärnhåriga. *Holkfjäll*: ca 10 mm, breda, bredspetsade smalare – bredare trubbiga. *Holkglandler*: täta, medellånga, svarta. *Holkhår*: rikliga – täta, långa, till över mitten mörka, något krusiga. *Holkstjärnhår*: tämligen rikligt och ± jämnt spritt (om än rikligast längs fjällkanterna), samt med antydning till spetstofs. *Holkskaft*: med rikliga – täta glandler och ± glesa hår. *Märke*: sotsvart. *Korgställning*: rakgrenig med föga utspärrade grenar; akladium medellångt. Övrigt: Lätt förväxlad med den betydligt vanligare *H. triviale* (syn. *H. vulgatum*) men skild genom bredare, romboidiska blad, tätare glandulära bladskäft, glesare och mörkare hår på holkarna, sotsvarta märken samt mer ojämnt fördelat stjärnludd på holkfjällen. *Utbredning*: Sällsynt och endast känd från fem socknar i sydvästra Värmland och från ett fåtal lokaler i Dalsland. Lokalen i Västergötland är: **Götene, Ova**, i landsvägsbacken nära Bräckeberg, S om Mariedal. 6485189, 1360191. 19/6 2010. TN.

Hieracium smolandicum – smålandsfibbla

Ytterligare ett nyfynd av denna art som troligen inte är ovanlig i södra Västergötland: **Mark, Öxabäck**, Gigersberg. 6364330, 1320300. 12/7 2011. ABe. Ny ruta: 6CSV.

Hieracium stipatum (Stenstr.) Omang – tätfibbla

I Calluna (Tyler 2003) inkluderad i *H. subirriguum*. Den är med som egen art i Hökfibblor i Mälardalen (Tyler 2005) och där anges den som skild från *H. subirriguum* genom bl. a. talrikare och smalare stjälkblad och glesare beklädda holkskäft. Beskrivningen av arten är hämtad från Tyler 2005. *Blad*: gröna, nästan kala, de yttre oftast rödlila anslupna. *Stjälkblad*: 3-6, ej eller sparsamt stjärnhåriga. *Holkfjäll*: 9-11 mm, ± avsmalnande men trubbiga. *Holkgländer*: tätta, medellånga, svarta eller bruna. *Holkhår*: rikliga – tätta, korta, till över mitten mörka. *Holkstjärnhår*: sparsamt – tämligen rikligt, ± ojämnt spritt, oftast rikligast mot holkbasen och fjällkanterna. *Holkskäft*: med glesa – rikliga gländer och hår. *Märke*: ± tätt prickigt – svart. *Korgställning*: spretigt rakgrenig; akladium varierande. Den huvudsakliga utbredningen för arten är i Svealand. Ny lokal: **Mariestad**, *Lugnås*, vid vägskälet S om Igelsjön. 6493350, 1375740. 19/6 2010. ABe och TN.

Hieracium subsimile – vägfibbla

Arten har i början på förra seklet samlats i 12 socknar i centrala och östra delarna av landskapet, där jag har förgäves sökt den. Glädjande nog har den hittats i **Mark**, *Örby*, *Stångared*. 63753, 131805. KH 27/6 2011. Fibblan är tidigare samlad i rutan.

Hieracium triviale (Syn. *H. vulgatum*) – hagfibbla

Flera nya fynd. En ny ruta 6CSV har blivit utfylld efter en insamling av KH och snart är även de vita fläckarna i sydligaste delen av landskapet borta..

Hieracium xanthostylum – grov rufsfibbla

En ny lokal: **Ale**, *Skepplanda*, Hult. 6431800, 1287560. Arten är funnen i rutan tidigare.

Hieracium sect. Bifida – krattfibblor

Inom sektionen har inga nya fynd gjorts mer än bland de vanligaste arterna.

Hieracium basifolium – stänkfibbla

Arten har fått fem nya lokaler och därmed har rutan 6CSV (Öxnevalle) blivit täckt.

Hieracium caesiomurorum – zebrafibbla

Arten har hittats på ytterligare ett par lokaler av KH och KE.

Ett stort tack till Torbjörn Tyler, Lund som varje år ställer upp och kontrollerar alla belägg. Tack också till Kenneth Hanson, Kinna och Kjell Eriksson, Borås som samlar fibblor och som underrättar mig om sina fynd.

Referenser:

- ◆ Bertilsson, A. & Tyler, T. 2010: Tillägg till Västergötlands skogs- och hagfibblor 2003-2009. *Calluna* 27 (1).
- ◆ Tyler, T. 2003: Västergötlands skogs- och hagfibblor. *Calluna* 20 (2 och 3).
- ◆ Tyler, T. 2005: Hökfibblor i Mälardalen. *Daphne* 16 (2).
- ◆ Tyler, T. 2006: Skogs-, hag- och krattfibblor. *Värmlandsfloran* (3, 4).
- ◆ Tyler, T., Bertilsson, A. & Aronsson, M. 2010: Hotade hökfibblor i södra Sverige – en preliminär rödlista. *Svensk Botanisk Tidskrift* 104: 227-273.

Den vilda floran på kyrkogården

Anders Bohlin

Halltorpsgatan 14, 461 41 Trollhättan, anders.bohlin@telia.com

Det kom ett brev från Svenska Kyrkan i Trollhättan den 7 februari 2012 till Naturskyddsföreningen med rubriken ”Blommor och Bin” och med undertexten **Beskrivning av uppdraget/ uppgifterna:** *Inventera artrikedomen vad gäller flora och insekter på begravningsplatsens ängsytor för att se om den biologiska mångfalden ökar. Utföres av en eller flera personer. Redovisas skriftligt i en löpande dokumentation.*

Six gamla västgötska florainventerare nappade på den ideella uppgiften. Två av dessa visade sig också vara intresserade av fjärilar och en är duktig på fågel, dessutom är två av inventerarna kunniga på svamp.

Hojums begravningsplats är vacker med böljande åsar, mjuka dalsänkor och slingrande promenadvägar i krematorieparken. Området ligger delvis på en grusås som formats av inlandsisen. Begravningsplatsens hela areal är 31 hektar och består av gravkvarter, dammar, lövskogsområden, ängar och hållmarker. Spåren efter gamla kultplatser finns fortfarande kvar. Flera mer än 6000 år gamla offerstenar finns uppe på åsarna och utanför kyrkogårdsmuren står ett par bautastenar som Linné tittade på under sin Västgötaresa 1746. Fram till senare delen av 1900-talet växte backsippa på grusåsarna.

Vi fick ett fint kartunderlag av kyrkans landskapsingenjör och vi delade in kyrkogården i 14 inventeringsområden. Gravkvarteren är inte aktuella för vår inventering men krematorieparken ingår.

Kyrkogårdsföreståndaren och landskapsingenjören tyckte att projektet var spännande och gav oss all support som vi kunde tänkas behöva. De presenterade oss för personalen (20 personer) så att dessa skall vara införstådda med vilka vi är som smyger omkring i buskarna. Även kyrkogårdsnämnden följde vårt arbete med stort intresse.

Vi beslöt oss för att inventera delområdena en gång i månaden under vegetationsperioden med början i maj 2012.

Tre florainventerare. Foto: Karin Bohlin

Våraspekten med vitsippsbackar med inslag av majsmörblommor bland buskar av hassel och brakved under lövträden och sjungande koltrastar, bofinkar och lövsångare är ganska behaglig. I björk-topparna håller steglitserna konsert. Vi har även tagit belägg på fyra olika häggmispelararter i området och i en skreva på en berghäll blommade klippfibblan som finast den 13 juni.

Klippfibbla. Foto: Karin Bohlin

Sydsidan på en av grusåsarna hyser en fin torrängsflora med ängshavre som karaktärsart. Där växer även backnejlika, gulmåra, piggstarr, åkervädd i olika färgnyanser, svinrot, harklöver och tjärblomster som exempel.

I och vid dammarna växer bl.a. slokstarr, strandklo, kabbleka, svärdsilja, gökblomster, frossört, kärrsälting, vattenbläddra, vattenpest m.m., förutom odlade former av näckrosor.

Det har inte varit mycket fjärilar i år, men över ängsmarkerna har blåvinge-arter, violett kantad guldvinge, gulbrokigt slätterfly, luktgräsfjäril och slättergräsfjäril flugit.

Hittills har vi funnit ca 350 kärlväxtarter och till hösten skall vi se vilka svampar som finns där. En separat inventering av kyrkogårdens lavflora som gjorts under senare år är också ett komplement till naturinventeringen på Hojums begravningsplats.

Efter denna första vegetationssäsong har vi kommit fram till skötsel förslag för de olika områdena vilket tacksamt mottagits av kyrkogårdsförvaltningen.

Därmed tror vi att vår frivilliga insats kan leda till att den redan så vackra kyrkogården kan bli en ännu mera tilltalande miljö för människor som söker sig till lugnet och stillheten där. Vi inventerare har i alla fall haft trevliga dagar och ser fram emot flera säsonger för att kunna dokumentera eventuella förändringar i floran efter ändrade skötsel förhållanden.

Anders letar vattenpest. Foto: Karin Bohlin

En stilla lavhistoria

Aimon Niklasson

Trolltjärn 18, 436 40 Askim, aimon@bahnhof.se

Sedan de trenne sjukhusen i Göteborgstrakten blevo ett har jag under drygt ett decennium haft glädjen att ganska ofta, under årets och dygnets alla timmar, få njuta av en kopp kaffe i köket till neonatalavdelningen på plan 10 i KK-huset i Mölndal. I väntan på att mer eller mindre sjuka barn även bokstavligt talat skulle bekänna färg, så förundrades jag ofta över två stora träd, som senare visade sig vara avenbogar!, troligen av sjukhusets ålder, med färgsprakande gula stammar ner till knähöjd, speciellt i tidigt morgonljus.

Så småningom kunde jag inte låta bli att stilla min nyfikenhet och tog med mig ett litet stycke hem en kväll för att ta reda på vad det var för art. Några fruktkroppar hittade jag inte och jag tyckte att den såg för ögat ganska mjölig ut. Så jag tänkte att det kanske fanns någon sådan mjöllav eller möjligen en *Chrysothrix*.

Hemma vid mikroskopet tillsattes en liten droppe kaliumhydroxid och den förblev alldeles klar och färglös och så även en droppe klorin. Den tillhörde således ej den stora familjen som kallas Teloschistaceae och vars vanligaste art väl får anses vara vägglaven, *Xanthoria parietina*, där namnet just påminner om ämnet parietin som ju blir rött (egentligen karmosinrött) i KOH (K+röd).

Vid närmare betraktan fanns det en liten böljande bård av en citrongul lavbål med små flarn längs kanten men inga isidier eller apothecier (fruktkroppar) i det

material jag fått med mig. Kunde det vara en *Candelaria* eller *Candelariella* månntro? Moberg & Holmåsén och Purvis et al gjorde mig bara förbryllad och det var nära jag gett upp!

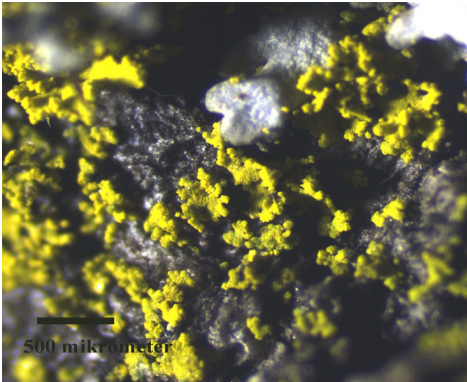
Ett foto från mikroskopet skickades till Staffan Wall som gav försiktiga förslag på bland annat en lav, som ännu inte var helt publicerad av Martin Westberg vid Naturhistoriska Riksmuseets avdelning för kryptogambotanik. En bild även till honom gav artnamnet med vändande e-post samma kväll: *Candelaria pacifica*!

Candelaria pacifica vid Mölndals lasarett växande på avenbok.

Egentligen finns det inget vedertaget svenskt namn ännu på denna lav som alltså fått leva ganska länge i stillhet (fått vara i *fred*)! Enligt listan på svenska lavar finns det bara namnet citronlav *Candelaria concolor*, vilket är det namn som står i Moberg & Holmåsen med bild på en lav som numera skall heta *C. pacifica*!

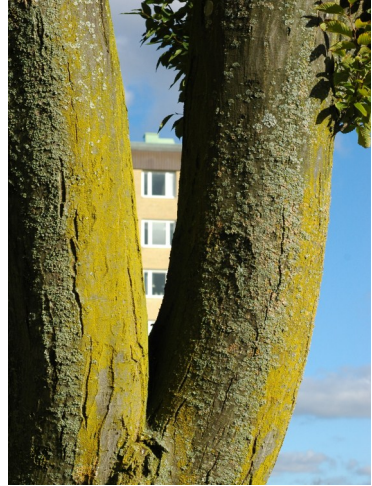
Men hur gick det till? Jo, Martin skrev sin avhandling om släktet *Candelariella* (ägg lavar) i Kalifornien i USA och ”sittande med fötterna i Stilla Havet” (the Pacific Sea)” insåg han att den art som kallades *Candelaria concolor* nog var en ganska ovanlig lav i Sverige (numera rödlistad). I själva verket var det så att den lav som ofta kallats ”citronlav” var obeskriven och fick så sitt latinska namn av Martin. En bra beskrivning med bilder på båda *Candelaria*-arterna finns i artikeln som refereras nedan (Westberg & Arup 2010).

Candelaria pacifica i mikroskopet.

Candelaria pacifica är troligen ej så ovanlig och de flesta herbariebelägg felbestämda vilket bekräftats vid egen genomgång av herbariet i Göteborg.

Några veckor senare hittade jag den vid Östra sjukhuset när jag en sensommarskväll inhandlade en varmkorv i Pressbyråkiosken för att överleva min nattjour!

Laven föredrar solsidan av avenboken.

Referenser:

- ◆ Westberg, M. & Arup, U. 2010. *Candelaria concolor* – a rare lichen in the Nordic countries. *Graphis Scripta* 22: 38–42. Stockholm.
- ◆ Westberg, M. & Arup, U. 2011. *Candelaria pacifica* (Ascomycota, Candelariales) and the identity of *C. vulgaris*. *Bibliotheca Lichenologica* vol 106, 353–364
- ◆ Nordin, A., Thor. G. & Hermansson, J. 2004. Svenska namn på lavar. *Svensk Botanisk Tidskrift* 98:6
- ◆ Moberg, R. & Holmåsen, I. 1984. Lavar. En fälthandbok. Andra reviderade upplagan.
- ◆ Purvis et al. 1992. The Lichen flora of Great Britain and Ireland.

Kort recension av ”Ett år på Tjörn”

Sanna Fant

Friggeråker Lilla Trampet, 521 94 Falköping, sannafant87@hotmail.com

Ingemar Jonasson belyser i sin bok det aktuella ämnet igenväxning av åker- och betesmarker och vilken förlust det är för oss. Han beskriver också problemen med exploateringen av skärgårds-samhället.

Tjörn genomgår idag en förändring och kommer inte att bli sig likt igen. Även om boken innehåller ett allvar om dagens situation i kulturlandskapet så inger den också hopp om framtiden i form av personer som engagerar sig och gör något för bevarandet av kulturlandskapet. Personer som arbetar med restaurering, som flyttar sina djur ut till

öar på sommaren för att dessa ska bli betade, som bedriver småskaligt jordbruk, som är medlemmar i naturskyddsföreningen och som arbetar med bevarande av unika byggnadsmiljöer och kulturminnen.

Boken är skriven som en naturdagbok med iakttagelser och foton från år 2010. Han beskriver varje lokal i datumordning, med väderangivelser samt med ett flertal vackra foton.

Ingemar har tidigare skrivit boken ”Tjörn Landskap Växter” som recenserades i Calluna nr 27(1) år 2010.

Utänge ö på Tjörn. Foto: Ingemar Jonasson

Manusstopp för *Calluna* (4) 2012

Manuskript till *Calluna* häfte 4, 2012 skickas till
Sanna Fant senast den 15 november 2012.

Adress:
sannafant87@hotmail.com
eller
Sanna Fant
Friggeråker Lilla Trampet
521 94 Falköping

Västergötlands Botaniska Förening säljer

Västergötlands Flora, 743 sidor	200:-
Västergötlands Flora, Supplement 1, 53 sidor	20:-
Västergötlands Flora, Supplement 2, 32 sidor	20:-
Västergötlands Flora CD	50:-
Botanisk Västgötalitteratur, 63 sidor	50:-

Ev. portokostnad tillkommer.

Botaniska Föreningen i Göteborg säljer

Göteborgs och Bohus läns fanerogamer och ormbunkar (Fries 1971), 453 sidor	100:-
En frisk och blomstrande perenn (Bernström 1989), 144 sidor	100:-

Medlemmar i BFiG kan köpa böckerna (med medlemsrabatt) för 75:-

Innehåll

- 1 Niklasson, A.: *Varför blir man botanist?*
- 2 Program för perioden september 2012 – februari 2013
- 4 Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2012 (del 2)
- 5 Tryckning av ny matrikel
- 6 Bager, B.: *Rapport från en glad amatör*
- 7 Fant S.: *De vilda blommornas dag vid Nolgården i Näs.*
- 8 Bertilsson, A.: *Tillägg nr 2 till Västergötlands hökfibblor 2009 - 2011*
- 12 Bohlin, A.: *Den vilda floran på kyrkogården*
- 14 Niklasson, A.: *En stilla lavhistoria*
- 16 Fant, S.: *Kort recension av "Ett år på Tjörn"*
- 17 Manusstopp för *Calluna* (4) 2012